

Česko je u stropu svých možností

■ Domácí ekonomika nutně potřebuje, aby do ní proudilo více vhodných lidí. Dokud se tak nestane, země nemá šanci na masivnější růst životní úrovně a západní standard zůstane nenaplněným snem, říká **jediná Češka ve vedení Mezinárodního měnového fondu Michaela Erbenová**. Západ zůstává nedostižný nejen pro Česko, s obdobným problémem bojují i sousední země regionu.

Foto: E15 Anna Vachová 2x

Jaroslav Bukovský

ES Kdykoli vyjde nějaký žebříček nejmocnějších žen Česka, figurujete v něm. Vnímáte svůj vliv? Mojí osobní ambicí není soutěžit v nějakém žebříčku popularity nebo vlivů, ale je pravda, že MMF je v mezinárodním kontextu vlivná organizace a poprvé po sedmdesáti letech má Česko mým prostřednictvím nějaký vliv na rozhodování a pozice fondu.

ES Má ten vliv nějakou praktickou podobu, máte tu moc prosadit nějaký specifický český záměr?

Ve výkonné radě MMF zastupuji osm členských zemí fondu včetně Česka. Takže hledáme primárně společnou pozici. Při její tvorbě nicméně beru ohled na pozice a záměry Česka. A dá se říci, že v tomto období, kdy má Česko výkonnou ředitelku v radě, tam naše

názory zaznívají přiměřeněji než jindy.

ES Existuje nějaký konkrétní záměr, který byste chtěla za Česko protlačit?

Pro Česko je hodně důležité, aby se udržela současná otevřenost mezinárodního obchodu. V tom je česká prioritou obdobná jako pro další země z mé skupiny, jelikož zastupují vesměs ekonomiky, jejichž prosperita je závislá na zahraničním obchodu. Řada z nich je součástí dodavatelského řetězce do zemí eurozóny nebo konkrétně přímo do německého automobilového průmyslu.

ES Nakolik jste v kontaktu s českými politiky?

Otázky, které projednává MMF, jsou obvykle spíše odborné než politické. Nedávno například skončila mise MMF, která hodnotila hospodářskou politiku Česka v rámci pravidelné každoroční prověrky. A členové

našeho týmu se sešli také s ministrem financí a Bankovní radou ČNB, aby dostali z nejvyšších míst odpovědi na některé otázky týkající se směřování státního rozpočtu, záměrů v oblasti daňové reformy a měnové politiky.

|| V posledním volebním období se objevila u části populace určitá deziluze z globalizace.

ES Politici vás sami neoslovují, že by rádi ve fondu něco zdůraznili?

Ne, nekontaktují mě. Komunikujeme hlavně s úředníky jednotlivých úřadů.

ES MMF často formuluje svá doporučení pro tu i onu změnu poměrně přímočaře.

Jak se s tím politici těch zemí vypořádávají?

Konkrétně Česko je vnímáno dlouhodobě jako dobře řízená země a MMF k němu nemá mnoho připomínek. Poslední konzultace skončila poměrně velkou shodou o tom, kam by měla hospodářská politika směřovat. Samozřejmě že u zemí, které si u fondu půjčují, bývá situace občas vyhrcořenější.

ES Takže MMF považuje současné nastavení měnové a fiskální politiky v Česku za optimální?

Ano, v zásadě to tak je. Fond nicméně zdůrazňuje nutnost strukturálních reforem, především pro zlepšení fungování trhu práce. To by zvýšilo nabídku kvalifikované práce, což považuje za hlavní hybnou sílu růstu. A tady by uvítal rychlejší pokrok. Podobně by si třeba v evropském rozměru zasloužila vyšší investice zdejší infrastruktura. Ostatně kdy

jindy do ní investovat než v prostředí nízkých sazeb a rychlého růstu ekonomiky?

ES Jak velké slovo má MMF v české hospodářské politice?

To asi záleží na období, kouzlo fondu je hlavně v nepřetržitém dialogu, což jsem vnímala už v době svého působení v Bankovní radě ČNB. Debata s misí MMF je pro tvůrce politiky často příležitostí k utřebení vlastních názorů, což na domácím politickém hřišti nemají. Vliv tedy není nutně z roku na rok, ale střednědobý. Mnoha zemím umožňuje najít vnější podporu pro realizaci potřebných reforem.

ES V posledních letech se Česko ekonomicky přestalo přibližovat unii, proč?

Především si myslím, že transformace středoevropských ekonomik v devadesátých letech byla úspěšná a zpočátku se celý region

výal k té vypělejší části Evropy poměrně rychle. Po finanční krizi se tempo přibližování zpomalilo a je to kvůli tomu, že jsme narazili na strop našich možností. Je nepravděpodobné, že by se hospodářský růst příliš zvyšoval, dokud neproběhnou strukturální reformy, které zlepší nabídku pracovní síly a konkurenceschopnost ekonomiky.

☞ Je to české specifikum, že se nedaří dohánět unijní standard?

Dlouhodobě a ve více zemích sledujeme zpomalování růstu produktivity práce a tento trend se podstatně prohloubil během velké hospodářské recese. Takže konkurence se zadržela v řadě států v našem regionu.

☞ Máte z Washingtonu světovou ekonomiku jako na dlani. Sledujete především ze strany USA nebo i jiných zemí snahu omezit volný zahraniční obchod?

Protekcionistické nálady v mnoha zemích skutečně sílí. V posledním volebním období se objevila u části populace určitá deziluze z globalizace. Částečně to má reálný základ v tom, že v minulých letech – jak v rozvíjejících se ekonomikách, tak v těch rozvinutých – rostly příjmové rozdíly mezi lidmi. Také podíl příjmů z práce na celkové přidané hodnotě v mnoha zemích klesá.

☞ Jaké to má příčiny?

Existují dva velké vlivy. Jedním je technologický pokrok, který vytěšňuje lidi z řady rutinních zaměstnání, kde jsou nahraditelní technologiemi. Druhým pak mezinárodní dělba práce či chcete-li mezinárodní obchod, kde konkurence tlačí mzdy dolů. A zatímco důvody jsou ve vypělejší i méně rozvinuté části světa různé, výsledek je stejný. Vznik legitimní opozice části populace proti prohlubování globální integrace a mezinárodního obchodu. A tam se právě rodí protekcionismus. Čili nespádl z nebe náhodou.

☞ Alespoň před americkými prezidentskými volbami se zdálo, že lídrem v ochraňování budou Spojené státy. Potvrzuje se to?

Na americké politické scéně jsou sice jen dvě parlamentní politické strany, zato

názorové spektrum v rámci obou je velmi široké a takto zásadní změny není možné prosadit, aniž by byly schváleny Kongresem. Krom toho jsou ve veřejném prostoru signály, že praktické naplnění protekcionistických ambicí asi nebude tak horké, protože volný obchod má i v USA řadu silných zastánců mezi reprezentanty exportně orientovaných států či v podnikatelské sféře.

☞ Všude na světě si regulátoři lámou hlavu, jak a kdy fintech začít regulovat. Když něco vypadá jako banka, poskytuje to služby jako banka, tak by to mělo být regulováno jako banka. V praxi je to složité.

☞ MMF mluví v případě Česka o nutnosti strukturálních reforem. Nachází jeho doporučení odezvu?

Já doufám, že ano. Existuje tu třeba poměrně široká shoda, že nedostatek kvalifikovaných pracovních sil je velká brzda rychlejšího růstu. Jakým způsobem se ale dobereme k tomu, že se to změní, je věc diskuze, a to především politické. Nepříznivá je například situace při zaměstnávání matek po návratu z mateřských dovolených, ale i ekonomické pobídky pro lidi ve starším věku. Ty jsou v současné době nastaveny pro odchod do důchodu dříve, než by bylo makroekonomicky žádoucí.

☞ Do jaké míry konkrétní jsou doporučení té které zemi pro zrychlení růstu jejich ekonomik?

To záleží na zájmu členské země, jak moc do hloubky chce v tom dialogu pokračovat. V rámci poslední mise v Česku se například diskutovala možnost, že by fond poskytl expertní rady, jak lépe plánovat cyklus infrastrukturních investic. To je ostatně oblast, ve které řada nových zemí unie řeší obdobné problémy, jak co neefektivněji využít

evropské strukturální fondy a doplnit je investicemi z domácích zdrojů.

☞ To znamená, že jste nabídli expertní službu tohoto charakteru české vládě?

To je spíše opačně.

☞ Takže Česko má možnost o něco takového požádat?

Ano, může, a v minulosti Česko této možnosti využilo v oblasti fiskální a měnové politiky. Třeba v dřevních dobách, kdy se budovala inflační cívání ČNB, bylo to za určité účasti expertů MMF. Podobně se v minulosti fond angažoval v oblasti fiskální politiky. Nyní je

ČNB v pozici, kdy poskytuje své experty do týmů fondu v zemích, které s inflačním cílováním začínají.

☞ Myslíte, že Evropa zvládá určit své bankovníctví? Stav některých bank je alarmující, a to nejen v Itálii. Mohou tak růst obavy, že bankovní systém se může v Evropě stát hrozbou pro růst.

Je důležité, že reformy ze posledních let přispěly k větší harmonizaci re-

gulace, jak globálně, tak i v rámci EU, k prohloubení jednotného trhu finančních služeb a k tomu, že se během posledních pěti šesti let podstatně zlepšila kapitálová vybavenost a likvidita všech evropských bank. Je pravda, že určitě části bankovního sektoru v některých zemích eurozóny s sebou ještě pořád nesou zátěž krize, ať už tím, že nejsou příliš ziskové, nebo v tom, že mají poměrně velké procento problematických úvěrů.

☞ Nakolik se po finanční krizi proměnil model fungování bank?

Tradiční model, kdy se banky financují vklady, z nich poskytují úvěry a zdrojem

☞ Stále častěji přes internet, mluvíla byste o bankovní revoluci, nebo revoluci?

Řada lidí si myslí, že fintech bude revolucí, já bych s tím i souhlasila. Banky nezanknou, ale půjde o revoluční změnu způsobu poskytování finančních služeb a distribučních kanálů, kterými banky služby budou poskytovat. A to může mít velký vliv na jejich byznys model a na zaměstnanost ve finančním sektoru.

☞ Není to obrovská výzva pro novou regulaci?

Ano je. Všude na světě si regulátoři lámou hlavu, jak a kdy fintech začít regulovat. Když něco vypadá jako banka, poskytuje to služby jako banka, tak by to mělo být regulováno jako banka. V praxi je to složité. Služby, které se odehrávají někde na cloudu, není třeba snadné přiřadit konkrétní jurisdikci. Je tu řada konceptuálních otázek, kterak fintech začít regulovat, o kterých se mezi regulátory vede živá mezinárodní diskuze. Je ale jisté, že v určité chvíli k nějaké shodě dojde a regulace se rozšíří.

Michaela Erbenová (48)

Vystudovala obor matematické metody v ekonomii

na Moskevské státní univerzitě a postgraduální program v oboru ekonomie na CERGE Univerzity Karlovy v Praze. V devadesátých letech pracovala pro OECD, jako poradkyně předsedy české vlády či vedoucí skupiny poradců ministra financí. Zastávala různé manažerské funkce v Komerční bance, naposledy v roce 2000 jako ředitelka divize vztahů s investory. V letech 2000 až 2006 byla členkou bankovní rady a vrchní ředitelkou České národní banky. V MMF působí od roku 2007, od listopadu 2016 pak jako jedna z jeho výkonných ředitelů. S manželem, českým ekonomem Ondřejem Schneiderem, vychovává dceru a syna. Ve volném čase cestuje s rodinou po světě a věnuje se lyžování a rekreačnímu potápění.

